

Великий демократ

12. квітня минула річниця смерті Франкліна Д. Рузвельта. Ні одна смерть державного мужа не викликала такого смутку в цілому світі, як його. Д. Рузвельтові не судилося дожити до повного тріумфу його діла—перемоги над фашизмом і встановлення спокою. Найліпше окреслюється діяльність Д. Рузвельта, як великого державного мужа, в його промові, уривки з якої подаємо нижче:

«Коли ми хочемо жити в світі волі, справедливості та приязні, вільної від страху, тоді мусять нації, люблячі мир, об'єднати всі свої сили навколо справедливості і права.

Нації, що люблять спокій, мусять співпрацювати на ґрунті повного взаємозрозуміння, щоб більше не виникали в світі сили, які принесли тепер інтернаціональну анархію і непевність.

Всі ті, які люблять свою свободу і визнають те саме право за своїми сусідами, мусять для торжества справедливості діяти спільно. Тоді запанує в цілому світі довіря і спокій. Світ мусять повернутися до віри і поваги в дане слово, до дотримання зобов'язань. Світ мусять зрозуміти, що мораль держави повинна бути такою важливою та життєвою, як і особиста мораль кожної людини.

Кожний нарід буде позбавлений волі та справедливості, коли він не визнаватиме тих прав за іншими народами. Той нарід, який не вміє визнавати і поважати ріжниць в поглядах, не має гідності і самоповаги.

Людство іноді зневажає досягнення культури, здобуті впродовж століть. Але остаточно ці здобутки не можуть загинути. Книжки можуть бути спалені і міста сплюндровані, але правда житиме в серцях свідомих людей. Остаточна перемога буде належати демократії. Ні один нарід не може бути закріпачений. Мир не може втриматись, коли права людини обмежуються примусом. Мир не може втриматись, коли воєнні прогрози будуть знаряддям державної політики. Мир не може бути втриманий, доки на світі існують мільйони пригноблених і збобожілих, що становить один з чинників державної політики декого. Мир не може бути втриманий, коли свідоме людство не поверне свої думки і почуття до Всевишнього.

Мир не може бути втриманий, доки господарські магнати замість соціальної господарської відбудови з метою загального добробуту будуть прагнути до озброєння. Ніколи в сучасній історії не була такою ясною і великою відповідальність урядів, як тепер.

Історія останніх років показала, що розстріл, ув'язнення, концентраційні табори, не є тимчасовим знаряддям, а становлять найвищий вівтар сучасної диктатури.

Ні один народ в минулому, тепер і майбутньому не є покликаний до панування над іншими. Ми віримо, що кожний нарід, яким би він не був малим, має право до самобутнього життя».

ВЛАДИКА ІГОР ВІДВІДАВ ТАБІР

Другого дня Великодніх Свят до табору Н. Ульм завітав архієпископ УПАЦ Преосвященний Владика Ігор. Дорогого Гостя радо зустрічали віруючі. Владика відправив урочисту літургію з участю протодіякона о. Віталія. Владика закликав віруючих берегти традиції Української Церкви, плекати нашу Віру. І бути витривалими до перемги нашої національної справи.

Перше Травня—Свято Праці

В 1876 році, на світовому соціалістичному конгресі було ухвалено святкувати один день на рік, як свято міжнародної солідарності трудящих. Таким днем обрано 1. травня—час найбільшого розквіту весни. Цей збіг весняного дня і свята трудящих символізував пробудження нових сил в суспільстві—творців матеріальних і духовних цінностей, які не тільки «робоча сила», а й учасники громадського і політичного життя, і які кажуть, що найвища ціль людства—матеріальне і духовне незалеження людини; воно є однаково цінне і дороге для всіх людей, незалежно від расової, національної чи релігійної приналежності.

По суті кажучи, в цьому пориві до всесвітньої єдності й братерства закладена найістинніша ідея християнства, для якого «немає ні елліні, ні юдей, обрізання і необрізання, варвар і скита, раба і вільного, але всяческа і в усіх Христос» (Апостол Павел), тобто—любов і братерство.

І коли від часу проголошення першого травня святом праці сотні тисяч працівників почали виходити на вулиці і демонструвати свою солідарність, то в тому не було нічого дивного, бо ця ідея всесвітньої солідарності людей плекалась в їхніх серцях впродовж цілих століть християнством, а тепер вона стала насущною життєвою потребою.

І не випадково це свято дістало назву свята міжнародної солідарності трудящих. Це означає не безнаціональний, як хочуть йому надати такого значення різні тоталітарні режими, а міжнаціональний характер; воно не заперечує нації, навпаки, кожну націю ставить нарівні з іншими.

Вільне об'єднання трудящих можливе тільки в правдиво демократичних країнах, де вони можуть боронити свої права перед роботодавцями, бо цього їм не забороняє держава. Тільки в демократичних країнах профспілки є органами захисту трудящих.

В тоталітарних країнах не може бути вільного об'єднання трудящих. Там робітники й інтелігенція позбавлені права боронити себе перед жорстоким визиском. Державним законом трудящі закріплені за виробництвами. При найменшому пропуску робочого часу їх карають штрафом і тюрмою, як злочинців, вони не мають прав страйку, права вільного об'єднання, а профспілки перетворені в агентуру держави-визискувача і служать посиленню визиску трудящих.

Цей соціальний гніт поглиблений гнітом національним. З одного боку—переводиться денационалізація трудящих, відривання духовно і соціально робітника від своєї нації, з другого—над іншими національностями поставлено один великий народ. Робітник перетворений в безправну робочу силу в чужонаціональній державі, яка всі цінності, створені трудящими, повертає не на благо народів, а на війни і загарбання чужих земель, на поневолення інших народів.

Саме тепер стає актуальним свято першого травня—свято волі й об'єднання трудящих, аби ті гасла демократії—свобода й незалежність народом—стали здійснені, а не залишилися тільки пустими словами.

НА ПРОЦЕСІ В НЮРНБЕРЗІ

Часопис «Уїк фор поліш кемпс Польска» подає цікавий матеріал власного кореспондента з Нюрнберзького процесу, пана Януша Ляскавського.

З переслухання та письмового зізнання бувшого керівника правного відділу міністерства закордонних справ гітлерівської Німеччини, д-ра Гаусс, яке він склав під присягою, кореспондент подає:

«Стверджую—і маю незаперечні підстави,—що німці й Совети були підписали два тайні пакти»...

«Отже тайний пакт від 23 серпня 1939 року, підписаний в Москві Рібентропом і Молотовим передбачає роз-

діл Польщі і поділ Європи на дві сфери впливу. Кордони є докладно визначені, а саме: лінія Висли, що досягає Нарви, Сувалщини і Східної Прусії, більш-менш половину Литви залишається в сфері німецькій».

«Має цей пакт 20 сторінок. В ньому є 15 мап. Це мапи Польщі й Балтійських країн. Мапи є різні. В багатьох випадках ходить про мапи етнографічні, бож тайна угода говорить також про обмін населення. Німці з Балтійських країн мали б бути переселені до Німеччини, тоді як «советські», мешканці, що замешкують на захід від Висли, мали б бути прилучені до своєї «справжньої советської батьківщини».

«Дня 28 вересня 1939 року в Москві підписано Рібентропом від імені Німеччини і Молотовим від імені Росії другий важливий пакт, який є дуже короткий і має всього тільки одну сторінку. Пакт той передбачає зречення Німеччиною Литви на користь Москви взамін за відмовлення Росією від території поміж Вислою та Бугом».

СОВЕТСЬКІ МАНЕВРИ

Тегеран, 26.4. (Асош. Пресс). Минулого тижня бля Табр'за советські і сепаратистські азербайджанські військові частини розпочали об'єднані маневри, в яких бере участь багато танків, артилерії і ракетної зброї—«Катюш».

Совети почали постійно завозити зброю, головне танки, ц'лями потягами в'д дня, коли було заявлено, що червона армія лишає Іран, і продовжували це аж до дня, коли Громико залишив засідання Ради Безпеки.

Танки, підтримані механізованими частинами та піхотою, вийшли із Табр'за в напрямках: на південь до Курдистану, на захід до Іраку і Туреччини, на схід до Міанеху; з останнього пункту одна колона залізницею пішла далі на південь до Козвину і Караї.

Питання Ірану не розв'язано

ЛОНДОН, 21. 4. Міхаель Фут, член британського парламенту, який повернувся з Ірану, де він перебував як спостерігач британського уряду, заявив, що незалежність Ірану можна буде забезпечити лише тоді, коли туди буде послано комісію ООН, яка проведе на місці ревізію щодо евакуації советських військ з теренів іранського Азербайджану. Він зазначив, що підчас окупації азербайджансько-советський кордон був поза контролем Ірану.

Таким чином Совети мали досить часу перепроводити своїх людей—кавказців, які всі розмовляють на тюркським діалекті, та завезти сюди потрібну кількість зброї, щоб потім зробити «національну революцію», метою якої є об'єднання з Росією.

Особливо сильний тиск в Азербайджані Совети розпочнуть після 6 травня.

«Тому треба, — закінчує мр. Фут,—як ніколи уважно стежити за подіями в Ірані і не знімати цього питання з порядку денного в Раді Безпеки».

Мадридське радіо гостро критикує конференцію Ради Безпеки, що представники демократичних країн спасували перед Советами та пішли на неприпустимі поступки в іранському питанні. Мадрид говорить, що такі поступки не тільки приведуть Іран до стану цілком залежної від Советів держави, а й підірвуть довіря Туреччини до Ради Безпеки, бо наступною жертвою Росії стане Туреччина.

Короткі вісті

○ Відновлено поштовий зв'язок між Німеччиною та Австрією.

○ Румунія має сплатити Советам 300 мільонів доларів, як військове відшкодування. Виплачувати Румунія буде натурою, головне нафтою.

○ Як повідомляють з Берліну, в советській зоні всі делегати, що голосували за злиття з комуністами, отримали від советського військового уряду додаткові цигарки та харчові приділи.

○ Югославія постановила визнати еміграційний іспанський уряд як «єдиний законний уряд Іспанії»

○ Вулькан Етна на Сицилі відновив свою дію після довгої перерви.

○ Альбанці продовжують переслідувати греків, які масово втікають від переслідувань альбанської шовінізму.

○ Американська військова влада добула з два затокі в Токіо велику кількість золотих і срібних плит, вартість яких перевищує два мільярди доларів. Цей скарб мав бути використаний на відбудову Великої Японії після закінчення американської окупації.

○ Як повідомляють з Лондону, ССРСР і Югославія визнали новий уряд Греції.

○ Аліантська Комісія в Японії відмовила Советам в їх бажанні захопити для своєї місії частину фондів Японського державного банку.

○ Американська команда надіслала гострий протест генер. Свірідову, начальникові совєтської окупаційної влади в Будапешті, з приводу заборони американським частинам вившувати свій державний прапор.

○ Як повідомляють із Стамбулу, в Туреччині кружляють вперті чутки відносно того, що Совети незабаром розпочнуть «кампанію сближення» з Туреччиною.

○ Кореспондент «Манчестер гардіен» розповів про сувору цензуру, якій підлягає в Польщі преса, кіно та театр. На депешах кореспондента завше ставиться військової цензури штамп.

○ Два англійські пароплави, що везуть 32 тис. тонн пшениці з Канади до Англії стали скеровані до Італії.

○ В Варшаві відбудеться процес на якому судитимуть гімназистів, обвинувачених у замірі повалити існуючий лад.

○ Варшавський уряд стримав відправку до Англії жінок, наречених бундівських англійських полонених, які перебували під час війни в Польщі.

○ З причини нападу преси і різних партій японський кабінет міністрів подав до дімсії. Димісію цісар прийняв.

НА МИРОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Париж, 25 квітня. Розпочалася конференція міністрів закордонних справ США, Англії, Франції та Росії, яка має обговорити мирові договори з Італією, Румунією, Болгарією, Мадяриною та Фінляндією.

Щодо відшкодування з боку Італії до уваги береться, що вона перша перейшла на бік альянтів, а також ставиться питання, чи взагалі Італія спроможна платити відшкодування. Питання Триесту і надалі залишається відкритим.

Міністр Бернс зазначив, що Австрія мусить бути в найкоршому часі звільнена від всіх окупаційних військ. На це Молотов відповів, що ця пропозиція так несподівана і мусить бути довгий час на обдумання її.

Питання західних кордонів Польщі буде розглянено на окремій конференції.

Франція бажає вивчення німецької проблеми та питання Руру і Саару і австрійської ситуації.

Англійська преса пише про німецьку проблему, як про найважливішу проблему в Європі!

БРАЗИЛІЯ ПРИЙМАЄ Д. П.

Бразилійський делегат Аргю Гіморес заявив конференції Об'єднаних Націй відносно долі біженців, що його уряд готовий примістити всіх емігрантів, особливо Д. П. Гіморес сказав, що всім емігрантам буде дано найліпші умовини та привілеї, особливо для рільників.

Сер Г'мерей Гале, заступник генерального директора УНРРА, заявив на засіданні Об'єднаних Націй, що цього літа опіку над Д. П. в Німеччині перейме нова організація з завданнями УНРРА.

НАСИЛЬСТВО ТРИВАЄ

Аргентинська газета «Перелом» повідомляє про жахливе внищення більшовиками старої еміграції в Румунії.

Газета підкреслює, що емігрантів «виловлюють як звірів, та вивозять невідомо куди».

Голову Українського Комітету в Бухарешті полк. Г. Порохівського і заступника др. В. Трепке і багато інших заарештовано і вивезено невідомо куди.

Всі старі емігранти перебивають у вічному страху.

Життя на долоні

Вже минув рік, і не викликають подиву руїни міста і заводів, що, як кадри фільму, миготять у вікнах вагону. Вже російський емігрант не запитує в позі педанта: «Разве это немцы?» Так, заплінені, вони вже рік бредуть з полону, і шпальти часописів говорять про них суворо і відверто: «Ви програли перемогу».

У взаєминах з чужинцями німці почувують себе задоволеними з обізнаності в нашому становищі: якщо «українець» — значить «нікнах гаузе». Та бачу, що такі визнання не зворушують мого сусіда. Він ще не встиг затертись під місцевого бюргера, і з першого погляду я впізнаю в ньому свого земляка, але все ж таки не по одязі. Глибокий погляд, повний зосередження, говорить, що він мислить не міркою пфеніга і сахарини. Так, він не став йолопом. Він спізнився в Європу, вона тепер не спроможна здивувати його, хоч і дешевим блиском, лише готова на кожному кроці вхопити його за горло. Він відчуває життєдайний дух Гете, Леонардо да Вінчі, Шекспіра, але він не спроможний утотожити їх з Європою. Для нього Європа те саме, що приміром Абссінія чи Дагестан. Велич людського духа, честь, повага для нього існують без асоціації з територією і, можливо так як і він, гнані на цій землі.

Панорама Мюнхену здійснюється в небо кістками обгорілих будинків, вітер обвіває їх і жбурляє

В СОЦІАЛЬНІЙ РАДІ

Головою Комісії для втікачів залишився делегат США, заступниками — представники польського уряду та Чехо-Словаччини. До 25 травня Комісія має представити до господарчо-соціальної Ради звіт про свою працю. «Таймс» пише, проблема 1 мільону втікачів, фізичний і моральний стан яких погіршується з кожним днем, повинна як найскоріше бути залагодженою.

в очі пилу. Скриплять трамваї, метушаться люди, і ця мізерія не викликає співчуття, тільки хочеться всміхнутись, коли чую, як десь ще сміються діти.

СЕРЦЯ ПРЯМУЮТЬ ДРОТАМИ.

На подвір'ї по Розенгаймштрассе мене (вірніше: мою валізу) зустрічає нагоптувана червонощока постать: «Що доброго маєте?» Минаю з почутими образами, бо вже такий тип всю дорогу в потязі мовив мене розпитуванням про ціну цигарок в моєму місті, розповідав що він у Львові мав можливість дістати 5 убрень, а тепер ось знову їде до кравця.

На розі присадкуваті будівлі прищипує кіоск літератури. Перше враження від нових видань — це не вміру висока ціна. Майже кожний твір присвячений дівчині, жінкам, чоловікам, або одноразово і тим, і другим. Книга «Любов» вносить в українську літературу стотисячні, вже давно заявлені, любовні епізоди (точніше «шури — мури», як зазначає автор), перепущені крізь призму технології кохання. Автор «Жнив» при кожній нагоді розповідає про земну місію жінки.

І хоч герої щедро наділені античною зовнішністю (читає часто натрапляє на «золоті кучері», на «струнке її тіло, що вигідно простягається на траві»), хоч герої переживають не абияк, бо — «Нерви нап'ялися, як посторонки», «кров гонила розпаленим оливом по всьому тілі, думки помоталися в клубки», і туга за жінкою доводить «до стану сп'яніння», — герої чомусь не Джульєтті і не Офелії.

Нарешті, продавець тріюмфально пропонує... флірт. При першому перегляді, оглянувшись навколо і переконавшись, що дійсно живемо в 1946р., можна викрикнути: «Держіть, бо впаду!» Дійсно, флірт лапато перетрушений такими виразами: «Мабуть душно на перні спати одинокій молоденькій», «Дорога до серця чоловіка веде через кухню», «Чи подобається тобі одруження на пробу?» До співпраці у флірті редактори запросили Т. Шевченка. Писані кровю серця його вічні слова в такому контексті набирають явного спотворення і глуму. Прости, великий Поете, що не в силі охоронити тебе від убогих духом.

Тим часом учені з вільної Української Академії Наук по різних містах, в несприятливих умовах на наукових сесіях відчитують праці, якими справді може гордитись наша нація. Але як їх донести в світ, коли флірт став мірлом свідомості.

ДЕМОКРАТІЯ

Це слово першими підняли на ура люди, що звикли плавати на поверхні при суспільно-політичних кон'юнктурах. Ці люди почали далі крутити колесо української історії навколо давно завчених стовпів: добровільних даток, провідника(?) блоку й інколи примітивної циклопільної брошури.

Функцію законів, що регулюють і нормують суспільний біг життя, демократія покладає на етичні засади і стабілізовані норми громадського поведіння, що викристалізовуються на протязі століть. І демократія скорше устрій, як вияв духовного дозрівання суспільства, а не як голій адміністративний принцип, що тримається лише наказами, законами, розпорядженнями, нівелюючи природу людини.

Минулої весни, коли ми переживали трагічно непевні часи, один «демократ», пропонуючи свої послуги (не такі вже й цінні) організаційного референта, поставив такі умови: авто (до диспозиції), квартира з трьох кімнат, 350 марок місячно, діету. Це тоді, коли щойно наші люди голодними і часто ледве не голими повлазили з бункерів і льохів, де берегли своє життя від жаху війни. Чи зуміє така людина ввігбати в етичній суспільно-моральній законі, без яких демократія залишається пустою фразою?

Мандрівка завжди бадьорить людину. Руїни міст вчать любити життя, уйдливий гамір вокзалів колись черепотиться на мелодію. Через потяг перелітають телеграми, запутують планету новими сюрпризами, вони кидають зерна, з яких щось проросте і щось загине. В небі не лише хмари, сонце, птаці, а й дипломатичні депеші, радіохвилі.

Я дивлюсь на свої кишені, біткою набиті літературною макулатурою і намагаюсь стримати усміх, бо його не зрозуміють німці з скляними очима, що сидять навпроти.

Леонід ЛИМАН.

Леонід БІЛЕЦЬКИЙ.

Михайло КОЦЮБІНСЬКИЙ

25 квітня (нов. ст.) минає 33 річниця з дня смерті Михайла Коцюбинського. Це річниця того українського письменника, що й до сьогодні чарує читачів своєю чудовою барвистою мовою, своїм зразковим стилем, своїми образами, думками, ідеями. Кожний твір його, кожна збірка оповідань — то було нове слово в українській літературі, новий успіх і навіть тріумф самого письменника.

Але в цій творчій душі Коцюбинського і в житті його було багато моментів, що не йшли в парі, як одна цілість, а скорше поруч, творять дві рівнобіжні путі, два потоки духового творчого натхнення.

Та духова суперечність в його житті (народився він 5. 4. 1864р.) яскраво проявляється вже в дитячі роки. Змалку вдома розмовляв він тільки по-московськи. Українську мову чув тільки від челяді, але її не знав. Та, занедавши на дев'ятому році життя на запалення легенів, в гарячці на велике здивування батьків заговорив по-ук-

раїнськи. Довідавшись про це потім, М. Коцюбинський збачнув у цій ніби якийсь Божий покликання, ніби вище приречення. Це в свідомості письменника визначило і ту високу національну мету у майбутнім, як українця.

До глибини душі був від юнацьких літ світською людиною, але вчився в духовній школі (в бурсі і Кам.-Под. духовній семінарії) і така суперечність духовного настановлення викликала в молодій душі двійність у його духовних устремліннях, як людини й українського патріота.

Вибився до знання й високої університетської освіти, але формально не здобув і середньої (був виключений із духовної семінарії невідомо за що). І це в душі молодого письменника становило одну із найбільших трагедій його допитливого духа.

Від 13 літ починав писати повісті, оповідання, вірші, жив творчою уявою, заглиблювався у фантастичний світ мистецтва, шукав свого найвищого покликання тільки

в письменстві, але матеріальна скрута, родина матері (батько рано помер), на яку, як найстарший син, мусів заробляти, — це все прикувало його до дрібного заробітку, до канцелярської праці, до буденної боротьби за існування.

Вступив р. 1892 до Філокерної комісії в Басарабії, потім в Криму. Здавалось, роз'їзди по широких просторах українського заходу і півдня, широке знайомство з народними масами, з їхнім життям розкривали перед письменником безмежні простори для духових поривів, для мистецьких спостережень, для творчості на «загальне добро», — але трагічні конфлікти з народом в перебігу праці по боротьбі з філокерною, винищення заражених селянських виноградинок, ожебрачення власників-селян — все це ставило М. Коцюбинського перед проблемами — чи справді працює він для загального добра, перед конфліктом із самим собою, перед власним сумлінням... І ця може найбільша боротьба поета в собі самім, боротьба двох повинностей, емпіричної й абсолютної, двох волей, двох устремлень і навіть двох моральних настановлень (утилітарного й імперативного) створило таку глибоку трагедію в

душі Коцюбинського, що він, як переможець над своїм власним утилітаризмом, був змушений покинути свою дуже цікаву для письменника працю і шукати іншу. І він покинув. Великий ідеаліст переміг утилітариста і вплив на широке поле своєї широкої національної стихії й високої місії служити тільки українській нації й її мистецтву.

Але не закінчилась ще ця остання духовна боротьба із самим собою, як розпочалась у його душі дальша. Покинувши працю у Філокерній комісії, Коцюбинський вступив до Чернігівського земства урядовцем до статистичного відділу. І ось тут і розпочалось у душі його оте люте змагання письменника, що носив у душі широкі пляни творчості, із буденною дрібязковою працею звичайного канцелярського урядовця. «Хочеться писати, хочеться живої продукційної праці, але годі про це марити, — писав письменник В. Гнатюкові, — все забирають службові обов'язки». Отже всі сили, енергію, здоров'я, добрий настрій, творчі можливості, літературні заміри й перспективи забирала у нього урядова служба, яка невблаганно висмоктувала з

нього й саме життя його. Сірі, буденні дні безпросвітнім туманом покривали його високі творчі сили. Була своя хата, свій куток, але не було умов для творчої духової праці. І поет терпів і страждав безконечно.

Ці страждання письменника поглиблювали його безвихідним станом здоров'я. Хорів на нерви й серце. Переносив найтяжчу недугу — т. з. нічніци. Безсонні ночі вибирали з душі Коцюбинського останні сили. На ранок сили вичерпувались, і поет занепадав остаточно у глибоке безсилля. І його не тишило те сонце, яке він так любив, чар життя, до якого всією душою тягнувся... бо душу й тіло, посідала глибока духовна перевтома й самота...

«Душа моя втомлена — і навіть той жал, що почувую, нагадує лиш усміх, застиглий на обличчі мерця...»

Все навкруги живе, все «творить своє», все «ховас в собі надію життя й дає нові пагіци...»

Тоді як я...

Тоді як попіл надії моїх нерухомою хмарою завис наді мною, тоді як сонце щастя не зжене з душі тіней, як дзеркало душі моєї

ЛЕСЬ КУРБАС

Для більшості наших земляків, особливо для молоді, прізвище Курбаса і його велике діло мало, а то й зовсім невідоме. Як же це сталося, що творчість найбільшого українського режисера, реформатора театрального мистецтва, творця поступового, модерного українського театру, пішла нібито в забуття?...

За непохитність своїх мистецьких переконань, за національний не тільки формою, але й змістом стиль його театру—Курбас попадає в один із концтаборів «найдемократичнішої країни під сонцем». Про «ворога народу» не то що писати, а й згадувати не вільно. Знову ж на Західну Україну, відмежовану щільним і непрохідним муром, долітали тільки скупі і непевні вістки... Відомо було, що Лесь Курбас повів український театр зовсім новими мистецькими шляхами, що добився він великих успіхів у своїй роботі, але в чому була суть, в чому істина цього нового мистецтва, західні українці мали тільки дуже туманне уявлення.

Лесь Курбас, син актора Західної України Курбаса—Яновича, вже молодим хлопцем пішов слідами свого батька і після студій у віденській драматичній школі почав працювати на сцені українського театру «Бесіди» у Львові. Він зразу звернув на себе увагу театральних критиків та глядачів своєю культурою і талантом. З моментом вибуху Великої Національної Революції Курбас переїздить до Києва. Короткий час він грає в театрі М. К. Садовського. Та мистецькі принципи цього побутового театру затісні для Курбаса. Він засновує «Молодий Театр», в

якому шукає і знаходить нові форми співзвучного добі прогресивного українського театру. Та справжній розквіт режисерської діяльності Курбаса, блискучий вияв його геніального таланту, мав місце уже в ним же заснованому театрі «Березиль», спершу в Києві, а згодом в Харкові.

«Березиль» займає в історії українського театру виключне місце, бо Курбас зміг піднести його на недосяжні до цього часу висоти мистецької творчості. Без найменшого перебільшення треба ствердити, що «Березиль» став на той час одним з найкращих драматичних театрів світу. До праці і вистав Курбаса уважно приглядалася навіть зарозуміла на свої театральні традиції і свої справді високомистецькі театри Москва. Найкращі московські режисери приїздили оглядати нові вистави Курбаса, а славнозвісний Меєрхольд неодноразово використовував у своїх виставах досягнення Курбаса і... подавав як свої!

Кожна нова робота Курбаса—це новий підхід, це нові засоби і нові творчі методи режисерської праці. В тому саме і великість Курбаса, що він не задовольнявся створенням якоїсь, назв'явши це, «школи чи системи Курбаса» і не закрестив у ній. Він весь час у русі, весь час експериментує; сьогодні відкидає вже те, що ще вчора було для нього мистецьким законом. Кожна нова п'єса, введена Курбасом на сцену, була розв'язкою нової, свіжої режисерської проблеми, була новим кроком вперед українського театрального мистецтва, цегелькою в будові нової модерної української театральної культури. Із

Над Дніпром.

скарбниці творчого досвіду «Березоля» користали всі тодішні українські театри.

В «Березолі» творилася нова українська театральна культура, «Березиль» витворив також нового, модерного українського актора, актора-творця.

Такі постанови Курбаса, як: «Гайдамаки» за Шевченком, «Джінні Гігінс» за Синклером, Кулішеві «Народний Малахій», «Мина Мазайло», «Маклена Грасса» та «Золоте черевко» Крамелінка—це досі неперевершені зразки геніальної, режисерської майстерності.

Курбас з своїм «Березолем», подібно як Хвильовий з «Вапліте», твердо обстоював і реалізував думку емансипації України від культурних впливів і гегемонії Москви. Це не випадок, що

за п'ять перших років існування «Березоля» не поставлено в ньому ні одної російської п'єси. Курбас непохитно борювався з «національним формою, а інтернаціональним (читай—російським) змістом» мистецтвом. «Березиль» був твердинею національної культури! Ця твердиня впала... Великий мученик за ідею опинився на берегах Льодовитого океану... але його велике діло не пропало.

Незалежно від усіх можливих політичних і світоглядних потрясень, які ще може пережити наша Батьківщина—Лесь Курбас залишиться величною постаттю в історії української культури, бо його Великого Діла ніхто не в силі знищити.

В—ий.

М. ОРЕСТ.

Нам радощів немішаних зажити
В земному існуванні не дано—
Але коли високорodne літо
Розгорне переможне знамено,

Тоді блаженство — неподільне,
пряне —
Щастить нам пережити на землі,
І у недільнім сьвіті привид тана
Днів, що текли в нерадості і млі...

Як приходні з країни запашної
Казок дитинних, по лісах святних
Стоять дуби. Ти приязні чуткої
Дістала дар; тому прошу я: в них

Вдивився: велич нетутешня віє
Від постатей могутніх їх — і ти
Відчущ: втіленням вони є мрії
Великого, хто ущедрив світи.

померкло, потьмарилось, не одбива нічого, тоді як те, що облетіло і стало голим не розвіється знову.

І чому не живу я, вища істота, як те мертво небо, як нежива земля, як вода, як рослина?

Спитати?

«Не хочу... Втопився...».

І в такі періоди життя посідала його душу глибока самота: «Я слухаю співи, яких ніхто не чує: співає моя душа. Завжди і всюди чую її любий приспів: — А ти самотній...».

І в такі хвилини Коцюбинський впадав у зневіру. Не вірив у свої власні сили. «Все життя мє в літературі,—писав він,—а сядеш за стіл—в голові повно, а на папері пусто...». «Жорстоке життя потребує офір...». «Бачиш великі зразки великих майстрів слова, бачиш, що можна робити з тим словом... а мені писати не хочеться, бо знаю я, що ніколи не досягну того, що зробили ті таланти...».

«Хочеться написати роман...» А в той же час: «не хочеться писати...» Оця антитеза у найглибшій духовій естві найбільшого україн-

ського майстра слова є найтрагічніший стан, що посідав душу письменника, що жив тільки літературою...

«І нащо те серце людини?» — філософічно запитує Коцюбинський свого приятеля: «Мало не плачу од шаленого болю в грудях... І в той же час пишу продовження свого оповідання «Фата моргана» — один із найкращих творів». В таким стані душі написав найвидатніші твори в українській літературі: «Цвіт яблуні», «Інтермеццо», «Фата моргана», «Сон» і інш. «Хорній, ледве дихаю, я мусів сісти за стіл і написав... оповідання (аркушів на два)...» А серце те «мучить по ночах, звалює в ліжку вдень і заважає жити...» Ось так знемагався М. Коцюбинський фізично. А духово?

Вже з творів його визирає духове обличчя письменника. Витончені малюнки природи, духово викінчені постаті дійових осіб, психологічно випрацьовані індивідуальні характери їх, прозорий викристалізований і доведений до найделікатнішої майстерності стиль, чи ста й добірна літературна мова свідчать про те, що поет був естет у найкращім розумінні цього сло-

ва. Вся його духовність, як внутрішньо, так і зверхне вповні гармонувала з його літературно-мистецьким смаком.

Усі, хто знав Коцюбинського в щоденному житті, дають майже одинаковий образ його духової постаті. «Була це,—як згадує С. Єфремов,—надзвичайно вразливої та чудолі вдачі людина, делікатна, лагідна, високою мірою посідаючи те почуття такту, толеранції, здержливості та коректності, що становить ознаку високої культури. Від убрання й манер до способу розмови лежала печатка того духового аристократизму, що кидався в вічі всім, хто з ним здибався». «Втім, як зодягався, як носив бриля, в ритмі всіх рухів,—пригадує М. Чернявський,—було щось од тієї елегантії, яку важко змалювати, але яка невольно відчувається». Взагалі Коцюбинський був тією людиною, що посідала надзвичайно складну вдачу. Це приводило до того, що він не мав ні ворогів, ні друзів. І в цім саме ховалась одна із багатьох причин його самотності. Не мати друзів, не мати ворогів... В цім було щось висмкове, щось для Коцюбинського глибоке й неповторне. Ніби людина не від

цього світу. Після цього дійсно зрозумієш душу поета: «Я слухаю співи, яких ніхто не чує...», і то співала самотня душа Коцюбинського... І коли читаш «Тіні забутих предків», цей найвидатніший твір Коцюбинського, і стежиш за життям і духовістю Івана Гутенюка, головного героя твору, то ніби вичитусь життя самого автора... Ловив мелодії, яких ніхто не чув, бачив світ, якого нікому й не снилось бачити, почував і переживав найвитонченіші нюанси життя, почуття любові, мистецтва, віри й натхнення. І в процесі такого стану душі впав, як скошений цвіт великої української нації...

Помер Коцюбинський 12 квітня (ст. ст.) за два дні до Великодня р. 1913. Ховали на самий Великдень... Світило сонце, цілувало землю й того сина землі, що так любив сонце і носив його в своїй душі, як найсвятіший ідеал («Інтермеццо»). Тисячі народу плакали над труною найулюбленішого сина Нації. А природа, сонце тішились, що приймали його душу й тіло в своє лоно. Над труною ніхто не промовляв, бо поліція заборонила. Але хоч не було слів, промовляли

душі всіх глибокою жалобою й мовчазністю. Майже на руках донесли до місця його вічного відпочинку біля монастиря в Чернігові на тому місці, яке вибрав сам покійник: біля могили Леоніда Глібова. «Як тут гарно, — промовляв Коцюбинський одного разу, відпочиваючи біля могили Глібова, — іншого місця і не бажав би...» Воля його була виконана.

І стоїть передо мною постать письменника, як жива, ще й тепер, «болісна й горда», замкнена в собі й мовчазна, стоїть серед світу суєти, пристрастів, буденної дрібязкової дійсності, найхімернішого «фата моргана», боротьби, політичної сваволі, національної ворожнечі, стоїть один осторонь і жалібно оглядає всю ту сутолоку життя, той «грішний світ», щоб із такого бідного матеріалу створити інше життя, інший світ, свій власний, повний краси, високих ідеалів, поривань у глибоке духове царство майбутнього.

Контрасти власного життя давали йому велику спонуку творити ту вищу синтезу й гармонію, на якій розбудував новий світ — свій власний.

РУКОЮ ПОЕТА

Останнім часом дуже багато говорено про українську літературу та її завдання на еміграції, чимало виявлено, скликано та об'єднано кваліфікованих письменників і поетів (дехто з них, кажуть, навіть геніальний!), але все це аж ніяк не робить полегшення. У нас ще зовсім не вироблено загального літературного критерія. Люди не здають собі справи, що не все написане і надруковане є літературою.

Де ж «Листя трави»? Де «Квіти зла»? — питається бідний читач.

У відповідь на це близько й далеко лунає гомін школярів і колючий сміх. Видко, що в поетичному відділі немає вчителя. Вчитель вишшов із кляси... Та ось, нарешті, серед гуркоту парт, серед неймовірного хаосу з'являється талановитий учень. Перед нами перша збірка поезій Леоніда Полтави «За мурами Берліну». Але мало сказати молодому авторові, що він талановитий. Справжній поет не потребує компліментів, а навпаки, чекає серйозної, фахової оцінки його творів. Справжній поет розуміє, що мистецтво, так само, як і наука, вимагає від людини всього життя. Свідомість цього зобов'язує нас дати пряму відповідь — чи автор має право на самостійне творче існування?

Безумовно, що так. Про це свідчать найкращі поезії його збірки: «Люди», «Листи», «Катеринчик», «Рівність», «Блакитні очі», «Щоденник», «Ми навантажу-

ем вагони» та останнє, «В ім'я життя». Тут ми бачимо автора вдумливого, спостережливого і точного у висловах. Сюди належать чудові поезії «Генріх Гайне» і «Вночі». В першій — слабкий початок (повторення одного й того ж епітета — «шаленим здвигом», «шалочий вогонь»). Другу ж поезію, навпаки, псує невдале закінчення.

Звичайно, в загальному це дрібниці, але вони мають велике значення. Так, наприклад, в інших речах знаходимо дуже багато таких дрібниць і саме тому їх не можна назвати поезіями.

Стоять почорнілі тяжкі димарі,
Неначе сторожа. Що їм, що у полі
Земля дочекалася нових вітрів
І сонця нового і нової долі?
(«Весна 1943 року»).

Дивно, як можна вживати аж тричі підряд один і той же епітет, при чому з різними наголосами? Тут притягаємо всі найпоетичніші речі і явища (земля, і сонце, і вітри, і доля), і все ж таки поезії нема. Це є фактично лише сторінки з щоденника, укладеного у риторичні вірші. А риторизм — найбільший ворог поезії. Очевидно, автор включив їх до збірки лише за тематичним принципом, одночасно бажаючи підкреслити, що він далекий від усякої штучної пози і претенсій на оригінальність?

Так чи інакше, але такі вірші нічого нового не дають, вони лише створюють одноманітність настрою і знижують мистецьку вартість всієї книжки. З цього робимо висновок, що автор є добрим поетом, проте не спромігся стати добрим редактором своєї збірки.

Олекса РОЗМАЙ.

ЖИТТЯ

Страшна горобина ніч.
Коли жакхліві спалахи блискавок
велетенськими шаблями розтинають
все небо...
Коли чорна, безкрая безодня, здається,
назавжди проковтнула весь світ:
усю красу, всю гармонію, все життя.
Коли темно й порожньо навкруги...
Коли дикий гурган налітає й скаженою
силою б'є, ламає сторічні дуби на тріски,
перевертає, як паперові буднички,
людське житло...
Коли робить людину безпомічною,
беззахисною істотою...
Страшна горобина ніч!
Подихи бурі, як якийсь велетенський
привид-потвора розгойдують небо і землю.
Єднають їх у страшний, пекельний,
божевільний ритм. Іще — й ще...
От, здається всьому кінець.
Кінець життю, — кінець...

Та ж ні!
Десь там, на схід сонця, посіріло.
Якийсь незнаний світ прорізав вічну
мряку.
Гураган пролетів і зник.
Ніч змінилась світланком. Розірвалися
хмари, і, немов несподівана надія,
ясною радісною барвою, як усміх
неньки, — стрілила, всміхнулась
блакить.
І засміялась і земля, і ліс.
і небо. А там — зажеврило, заграло,
Сонце!
Сонце принесло життя.
Життя — пісню побідну співає над
смертю: Життя перемогло страху
горобину ніч.
Життя, життя!
Жити ж у гармонії, в красі... Жити
вільно, жити свobodно! Ми так хочемо
жити. І ми будемо жити!
С. ЛЕВЧЕНКО

Переслідування релігії в Україні

23. грудня 1945 року Папа Пій XII видав «Окружне писемно всечасним браттям патріярхам, приматам, архієпископам, єпископам та іншим ординаріям, що є в мирі і зв'язку з Апостольською столицею у 350-і роковини від часу, як українська церква щасливо з'єдналася з Апостольською столицею». В цьому писемі докладно освітлена історія виникнення і розвитку української Греко-католицької церкви, яка на день 350-річчя мала коло 4-5 мільонів вірних лише в самій Галичині, 2275 священників, 2226 парафій, богословську академію у Львові, богословський коледж у Римі, духовні семінарії і школи, монастирі, видавництва, музеї і інші заклади християнського виховання і культури.

З приводу сучасного примусового з'єднання української Греко-католицької церкви з московською православною в окружному писемі сказано:

«Усі ті переслідування — лютощі ранять нас тим болючіше, Всечасні Браття, що майже всі народи світу, зібрані в особах своїх представників тоді, як ще шаліла нелюдська війна, на тому

урочистому зібранні між іншим висловилися, що ніколи більше і ніхто не підійме переслідування релігії. Це зроджувало надію, що також Католицькій Церкві усюди буде признаний незалежний мир і свобода, і то тим більше, що вона завжди вчила і вчить, щоб з об'язку совісти слухати державної влади, яка є законно поставлена та наказує в порядку і рамках своєї області. Та, на жаль, випадки, яких ми торкнулися нашим писемом, ослабили і майже заломили дуже тяжко, дуже гірко — якщо

(З «Урядового Вісника» Апостольської Візитатури з правами Апостольської Адміністрації Греко-Католицької Церкви в Німеччині ч. 4, квітень 1946 року)

ПОДАТКИ Й ЗЛИДНІ

Як повідомляє українська газета «Перелом» (Аргентина), українські села тепер перебувають в катастрофічно-злиденному стані. Поперше, відчувається дошкульний брак товарів першої потреби. Ціни на товари дуже високі. Особливо тяжкого вдару завдають населенню різноманітні і надмірно високі податки:

а) воєнний особовий податок: чоловіки — 180 крб., жінки — 150 крб.,

йде про українські сторони — нашу надію і довір'я». Писемно закликає Католицьку церкву: «Вас теж і повірене вам стадо настирливо закликаємо, щоб ви разом з Нами, заносючи перед Нього (Господа) благальні молитви, випрошували побожні діла покути у Нього, що просвічує уми людей світлом з висоти та кермує їх волею наказом з висоти, щоб він пощадив свій нарід і не віддав свого дідицтва на поругання та щоб якнайскорше українська Церква вийшла свobodною з тої пагубної небезпеки».

б) податок з жінок віком понад 32 роки, що мають менше 3 дітей — 60 крб.,
в) податок з нежонатих — 60 крб.,
г) податок від зарплатні — найменше 30%,
д) податок від хати — 50 крб.
Селянин, що протягом 2,5 місяців возив своїм конем дерево з лісу, дістав 150 крб. грішми і 80 кг. збіжжя. За той же період мусів заплатити податку за коня й віз 140 крб. Селянин, платить 2-3 т. крб. податку річно.

З українського життя

ПОСТАНОВА

Конференції головних редакторів українських друкованих періодичних часописів у Баварії, що відбулася в Регенсбурзі 7. 4. 1946.

Конференція головних редакторів українських періодичних друкованих органів преси, що виходять на терені Баварії, уважає за потрібне в інтересах української справи та в інтересах поглиблення й поширення діяльності преси нав'язати найтісніший контакт і співпрацю з українськими центрами. Конференція констатує, що такого зв'язку й співпраці з провідними центрами наша преса не мала, бо її представників не кликали навіть на найважливіші наради та про їх перебіг пресу не інформували; тому вона й не могла належно відбивати думки й прямивання тих центрів.

Для виконання завдань української преси на еміграції і для поборення труднощів, що виникають у процесі видавничо-пресової служби, Конференція ухвалює закласти Союз Української Демократичної Преси. До нього входять, як засновники, такі органи: «Наше Життя» — Авгсбург, «Слово» — Регенсбург, «Українські Вісті» — Новий Ульм, «Неділя» — Швайнфурт, «Український Тиждень» — Ашафенбург.

Союз Української Демократичної Преси (СУДП) буде своєю працею провадити на таких засадах:

- 1) Основу інформаційно-публіцистичної служби становитиме й надалі ідея демократії з усіма світоглядом-тактичними висновками, що з неї випливають.
- 2) Сприяти всім політичним і господарським організаціям, що в своїй діяльності виходитимуть із тих демократичних засад.
- 3) Поборювати намагання деяких груп української еміграції стати на ґрунт виключності й нетолеранції до інших державно-творчих українських угруповань.

4) СУДП буде змагатися до об'єднання всіх поступових і справді демократичних сил серед українців і нав'язувати доцільну співпрацю з аналогічними силами інших народів для здійснення права на самостійне державне життя поневолених народів.

Конференція закликає всі видавництва СУДП всіма своїми технічними засобами допомогати Союзові досягти поставленої мети.

СУДП репрезентує Рада головних редакторів пресових органів, що заснували Союз. Провід у Раді належить по черзі представникові кожного об'єднаного органу. Засідання Ради відбуваються як до потреби. Скликає засідання генеральний секретар СУДП, що полагодує поточні справи і репрезентує Союз. Генерального секретаря СУДП вибирає Рада Союзу. На генерального секретаря на 1946 рік обрано редактора С. Довгала.

До СУДП можуть вступити всі українські періодичні друковані часописи, що поділяють засади Союзу та виявлять своє бажання співпрацювати з ним.

Вислухавши доповідь редактора П. Котовича про орган зацію українського щоденника і діючи згідно з резолюціями Першого Товариського З'їзду Журналістів у Швайнфурті, що відбувся 2-4 березня 1946, Конференція головних редакторів визнає за потрібне, щоб часопис «Слово» почав негайно виходити тричі на тиждень, не зменшуючи свого розміру, і змагав до якнайшвидшої перебудови на щоденник.

Всі об'єднані в СУДП органи преси допомагатимуть редакції «Слова» як співробітництвом, так і технічними силами й засобами.

СПОРТ

«УКРАЇНА» — «СПОРТКЛЮБ».

Перша в краю Вюртемберг дружина «Спортклуб» запросила «Україну» на футбольні змагання 28 квітня. Тисячі глядачів прибули на стадіон.

Сигнал. Гра відразу набирає темпу. Ініціатива в руках німців. Вміло розігрують вони одну за другою комбінації — м'яч в сітку «України». Це був виклик до змагу, на темп німців «Україна» відповіла контртемпом. З спортивним запалом розігрує вона складні футбольні етюди. М'яч тільки миготить. Ініціатива в руках «України». Гарно розіграна комбінація — й Горський з м'ячем виривається наперед і без промаху б'є в сітку.

Німці беруться дружніше, але це їх не рятує. Не пройшло й декілька хвилин, як Солтис сильним стрілом б'є другий гол. Одна й друга дружина хочуть показати своє мистецтво гри: німці — попеременно

комбінаціями, українці — короткою пасовкою та розгонистою атакою. Тактика «України» має перевагу.

Перший тайм закінчився — 4:1 на користь «України».

Після перерви грали теж добре. Це перша зустріч з поважним противником. Гра показала, що «Україна» є кращою футбольною дружиною на еміграції.

Рахунок гри — 6:2 на користь «України» — цілком заслужений.

Я. Д-ко.

23. квітня на великим добре впорядкованім спорт'ом полі українського табору в Авгсбурзі відбулися футбольні змагання. Авгсбурзька дружина «Чорногора» грала з приїжджими гостями з Фюсену.

Гра відбулася трохи мляво; помітно, що сили обох дружин майже зрівноважені. Змагання закінчилися на користь «Чорногори» з рахунком 1:0.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Дирекція Ветеринарного Зоотехнікуму УТГІ повідомляє, що розпочався запис слухачів на **НОВИЙ ПЕРШИЙ СЕМЕСТЕР**; навчання почнеться 2-го травня ц. р.

Слухачами першого семестра Ветеринарного Зоотехнікуму можуть бути ті, що мають закінчених 6 класів гімназії або іншу школу, що дорівнює цій освітній класифікації (напр., 7 класів десятилітки).

По скінченні 1 року (2 семестри) навчання учень дістане титул «інструктор дрібного господарства», а по скінченні 2 років (4 семестри) абсолювент дістане титул «ветеринарного помічника» або «зоотехніка» та матуральне свідоцтво, на підставі якого має право вчитися на високих школах.

Інформації та запис:
1. Канцелярія Ветеринарного Зоотехнікуму УТГІ в Карлсфельді.
2. Канцелярія Делегатури УТГІ в Мюнхені, Фіріхштр. ч. 53.

ДИРЕКЦІЯ.

Вийшли з друку:

Збірка вибраних поезій В. Барки — «Апостоли».

Збірка поезій Л. Полтави — «За мурами Берліну».

Оголошення

Хто знайшов загублений кишеньковий портфель з документами і грішми, прошу повернути за винагороду — 400 RM і 5 пачок цигарок — на адресу: Н. Ульм, блок «Е». Управа фахових шкіл п. Бедрій.

Видає Спілка Українських Письменників та Журналістів в Ульмі. РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: «Ukrainiski Wisti», Neu Ulm, Reinhardt Kaserne. Permitted by authority of Military Government.

U 11. 2000 30. 4. 46. R. Abt. Neu Ulm